THE SITUATION AND PROSPECTS FOR DOMESTIC GAME HUSBANDRY

By:
FÁBIÁN, GYULA – RÁCZ FODOR, GÁBOR – KELEMEN, JÓZSEF

Keywords: stock of game, game husbandry, development, game tourism, habitat management

The operational parameters and hunting regulations of Hungarian game husbandry can be found in the LV. law of 1996, concerning game protection, game husbandry and hunting. This law combines Hungarian traditions with international trends and obligations arising from international agreements, in accord with the laws on nature preservation (LIII/1996) and on forestry (LIV/1996). The legal regulation of Hungarian game husbandry and hunting is harmonised at both legislative and decree level with similar regulations in EU member states.

According to the law on hunting, game is State property and hunting rights are determined as part and parcel of land ownership.

The law on hunting emphasises game protection and durable utilisation, in other words, it serves game husbandry.

Game husbandry as a sector has the potential for long-term, success in Hungary if coupled with appropriate professional expertise and management. On lands being converted from traditional crop cultivation, game husbandry may – as one alternative method of land use – become a commodity-producing sector, guaranteeing surplus receipts.

A significant proportion of income from game husbandry comes from foreign and domestic rental hunters. The foreign guests (20-22,000 hunters) come primarily from EU member states.

A significant proportion of Hungarian animal husbandry's current annual return of HUF 14 billion comes from these rental hunters, although in the meantime a domestic circle of well-off guest hunters is also developing and growing significantly. Maintaining the market image of the sector is of vital importance to its operation and future development.

Hunting and tourism may provide significant income streams in areas no longer useful for agricultural cultivation. Services linked to hunting (accommodation, hospitality), are continuously developing.

A HAZAI VADGAZDÁLKODÁS HELYZETE ÉS KILÁTÁSAI

FÁBIÁN GYULA dr. – RÁCZ FODOR GÁBOR – KELEMEN JÓZSEF

Kulcsszavak: vadállomány, vadgazdálkodás, fejlesztés, vadászturizmus, élőhely-gazdálkodás.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A magyar vadgazdálkodás működési kereteit és a vadászat szabályait az 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról foglalja össze. Ez a törvény a magyar hagyományokat, a nemzetközi trendeket és a nemzetközi egyezményekből fakadó kötelezettségeket ötvözi, a természet védelméről (LIII/1996) és az erdészetről (LIV/1996) szóló törvényekkel összehangolva. A magyar vadgazdálkodás és vadászat jogi szabályozása mind törvényi, mind pedig, a rendeleti szinteken az EU-tagországok hasonló szabályozásával harmonizál.

A vadászati törvény szerint a vad állami tulajdonban van, és a vadászati jogot a földtulajdon elválaszthatatlan tartozékaként határozza meg.

A vadászati törvény hangsúlyozottan a vad védelmét és tartamos hasznosítását, azaz a vadgazdálkodást szolgálja.

Magyarországon a vadgazdálkodás a megfelelő szakmai hozzáértés és irányítás mellett hosszú távon is eredményes ágazat lehet. A hagyományos szántóművelésből kikerülő területeken a vadgazdálkodás válhat – a földhasználat egyik alternatív módozataként – többletbevételt biztosító árutermelő ágazattá.

A vadgazdálkodási bevételek jelentős részét a külföldi és a hazai bérvadászok adják. A külföldi vendégkör (20-22 000 vadász) elsősorban az EU tagországaiból érkezik.

A magyar vadgazdálkodás éves szinten jelenleg mintegy 14 milliárd Ft-os árbevételének igen jelentős része is az ő bérvadászatukból származik, de közben fokozatosan kialakult és jelentésen növekszik egy fizetőképes hazai vendégvadászkör is. Az ágazat működése és jövőbeni fejlődése szempontjából a piaci image megőrzése alapvető fontosságú.

A mezőgazdasági termelésben nem tartható területeken a vadászat és a turizmus jelentős bevételi forrásokat jelenthet. A vadásztatáshoz kapcsolódó szolgáltatások (szállás, ellátás) folyamatosan fejlődnek.

A CAP (Közös Agrár Program) és az ahhoz kapcsolódó eszköz- és támogatási rendszer számos olyan elemet tartalmaz, amely a gyepgazdálkodáshoz, az ökoerdőtelepítésekhez, külterjes állattenyésztéshez kapcsolható élőhely-fejlesztési tevékenység megvalósításával a vadgazdálkodás számára kedvező lehetőségeket teremthet.

A vadászat helyzetét, jellegét és távlati lehetőségeit befolyásolja, hogy egy országban a földhasználat és az urbanizáció milyen mértékű.

A magyar vadgazdálkodás jövője szempontjából alapvető, hogy az ágazat a vidék ökológiai-gazdasági rendszerébe illeszkedjen, az ökológiai adottságok természetszerű hasznosítását biztosítsa, továbbá járuljon hozzá a vidék gazdasági

vonzerejének javításához. A vadászati turizmus a vidékfejlesztés egyik színtere lehet.

A vadásztatáshoz kapcsolódó szolgáltatások jól harmonizálhatók az egyre fontosabbá váló falusi- és ökoturizmussal. Az érintett területeken élő népesség – az ebben rejlő bevételi forrásokat kihasználva – nem válik függővé a különböző támogatási rendszerektől (ennek következménye végső soron az elvándorlás/elnéptelenedés lenne), hanem azokat, mint forrást tudná felhasználni a hosszú távú tartamos hasznosítás érdekében. Ehhez azonban az érintett ágazatok (vadgazdálkodás, természetvédelem, idegenforgalom) együttes, egymás érdekeit figyelembe vevő, a kölcsönös előnyökön alapuló fellépése szükséges.

Fontos stratégiai feladat a vadgazdálkodásnak és a vadászatnak a biológiai sokféleség fenntartásában betöltött szerepének megítélése és társadalmi elfogadtatása. Ehhez a kutatás fejlesztése mellett fokozott ismeretterjesztő, képző és tudatformáló tevékenységre van szükség.

A vadgazdálkodás a vidékfejlesztésben csak akkor tudja betölteni a szerepét, ha megőrzi kivívott nemzetközi tekintélyét, ha megfelelő árualap áll rendelkezésre, amelyet el lehet adni, és amely összegből vissza lehet forgatni a fejlesztésbe. Ezért szükséges növelni a vadászterületek biopotenciálját, biztosítva a megfelelő mennyiségű és minőségű vadállományt a sikeresség és a bevételek növelése érdekében. Az ökológiai és természetvédelmi szemléletű gazdálkodás egyúttal erősítheti a vadgazdálkodás társadalmi támogatottságát is. A vadászatot, mint sportot és a szakszerű vadgazdálkodást külön kell választani.

A vadgazdálkodás és vadászat jövője érdekében célszerű arra törekedni, hogy az Európai Unió és az Európai Parlament által elfogadott fenntartható vadászat koncepciója, a megújítható természeti erőforrások hasznosításának egyik formájaként Magyarországon is elfogadást nyerjen. Az uniós 2007-2013 évi költségvetési tervben az agrárkörnyezet gazdálkodási célprogramok közé a vadvédelmi célprogramot célszerű lenne felvenni. Ez összhangban állna a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervvel (NVT) és az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alappal.

A megújítható természeti erőforrások tartamos hasznosításának nemzetközileg elfogadott elvét, pedig a természetvédelem és a vadgazdálkodás között fennálló széleskörű érdekazonosságot a gyakorlatban kell megvalósítani.

BEVEZETÉS

A vadgazdálkodás a vadállományoknak olyan okszerű hasznosítását jelenti, amely a vadászható vadfajok állományainak befolyásolására és élőhelyeinek kezelésére irányuló tevékenységek komplex rendszerén keresztül valósul meg. A vadgazdálkodás a védelem, a hasznosítás és a kontroll között kontinuumot képez és lényegében azonos ökológiai, tudományos és gazdálkodási (menedzsment) eszközöknek az adott helyzet által determinált dinamikus kombinációit jelenti. Ez a szemlélet nem a szakterületek elválasztásán és ideologizált hierarchizálásán (pl. vadbiológia-vadgazdálkodás és konzerváció biológia), hanem a közös alapokon álló integrálásán alapul. *(Csányi et al., 1999).*

A vadászható fajok helyzete és változása döntően az élő és élettelen környezetük állapotának és változásának függvénye. Az élőhelyek megsemmisülése, leromlása, felaprózódása vagy elszennyeződése bizonyíthatóan sokkal

nagyobb hatású egyes fajok veszélyeztetetté válásában, mint azok esetleges vadászati hasznosítása. Ebből a szempontból csak a szabályozatlan és ellenőrizetlen vadászat tekinthető károsnak. A vadászat, mint negatív tényező elsősorban akkor válhat jelentőssé, ha már egyéb okból megritkult fajok/állományok hasznosításáról van szó.

Ennek ellenére a vadászat szerepe és megítélése az elmúlt évtizedekben megváltozott a vadászat és a vele összefüggő tevékenységek kárára. A vadászatot emocionális alapon és tényleges szerepének értése nélkül gyakran stigmatizálják és ez kedvezőtlenül hat a vadgazdálkodásra a vadászható fajok biológiájával és ökológiájával foglalkozó szakmai tevékenységekre is *(Csányi et al., 1999).* Ez azért is veszélyes, mert ha az élőhelyi adottságokba és a populációkba történő beavatkozások aránya rossz szakmai döntésen alapszik, vagy ha a populációk és az élőhelyek közötti kölcsönhatások feltárása, megértése hibás, akkor a vadfajok és a környezetük védelme szempontjából fontos reakciók és a megfelelő válaszok is elmaradnak. Ennek hosszú távon beláthatatlan következményei lehetnek.

A vadgazdálkodás és a vadászat szoros összekapcsolása a vadászat jogi szabályozásának eredménye. Az európai vadászati törvények irányultsága a múlt század vége óta fokozatosan átalakult, a vadászat és törvények a vadász felelősségévé teszik a vad jólétéről való gondoskodást és az ehhez szükséges tevékenységeket *(Csányi et al., 1999).* A magyar vadgazdálkodásban is ilyen irányú változás következett be a rendszerváltás után. Az Országgyűlés 1996 nyarán a természetvédelemről és a vadászatról szóló törvényekkel egy csomagban megalkotta az új vadászati törvényt (1996. évi LV. Tv.), amely a hangsúlyt már a vad- és élőhelyének védelmére helyezte és ezek egészen új szemléletet vezetett be a hazai vadgazdálkodás korábbi gyakorlatához képest. A magyar vadgazdálkodás és vadászat jogi szabályozása összhangban áll az EU tagországok hasonló jellegű szabályozásával.

A legutóbbi idők gazdasági helyzete és a pénzügyi megszorítások azonban a vadgazdálkodásra negatívan hatnak, de az EU tagságunkkal a vadgazdálkodás és a vadászat gyakorlatát, lehetőségeit, feltételeit és kilátásait tekintve olyan új helyzet jött létre, amelyben számos a vadgazdálkodás számára is kedvező lehetőségeket nyújtó terület található.

A magyar vadgazdálkodás nemzetközi szinten versenyképes, ökológiai adottságaink kiemelkedően jók és a vadgazdálkodási ismeretek nemzetközileg is elismertek, megfelelő az alap ahhoz, hogy a vadgazdálkodás a jövőben az eddiginél nagyobb szerepet töltsön be a magyar agrárgazdaságban, a természetvédelemben és a vidékfejlesztésben.

A vadgazdálkodási ágazat helyzetének áttekintéséhez és értékeléséhez az elmúlt néhány év vadgazdálkodásának körülményeit, a vadgazdálkodás környezet, valamint a legfontosabb vadászható vadfajok állományainak alakulását mutatjuk be. (A létszám adatokat kerekítve közöljük.) Elöljáróban megjegyezzük, hogy a nagyvadállomány ugrásszerű növekedése általános trend az Európai Unióban. Az utóbbi negyven évben e teríték adatok 4-10-szeres növekedést mutatnak. Oka még nem teljesen feltárt, de megemlíthető, hogy az EU-ban (15 tagországot figyelembe véve) mintegy 2 millió fővel csökkent a vadászok létszáma, a másik ok, talán a nagyvadfajok kiváló alkalmazkodó képességében kereshető.

A NAGYVADÁLLOMÁNY ALAKULÁSA

A vadászható vadfajok összességét tekintve ma még a túlzott állománynagyságok és a túltartott nagyvadállománnyal összefüggő gazdálkodási problémák jel-

lemezték. Egyes térségekben a nagyvad jelentős környezetterhelést okoz, amelyel a természetes élőhelyet károsítja. A túlzottan magas létszám elsősorban a gímszarvas, az őz és a vaddisznó esetén okoz gazdálkodási jellegű problémákat. Ezért nagyvadfajonként kötelező jelleggel kiadott vadlelövési kvóták kerültek bevezetésre. Ezen adminisztratív intézkedés révén az üzemtervi időszak hátralévő részében 2007-ig remélhetően olyan mértékben csökken a nagyvadlétszám, ami már nem okoz lényeges élőhelyterhelést és gazdálkodói konfliktus. Az évek óta emelkedő kilövések – öt év alatt a terítékek többnyire megduplázódtak – hatására az állománynövekedés lassulni látszik.

A gímszarvas jelentett állománya 2004 tavaszán 78 500 példány volt, amely a 2003 tavaszi állományhoz (82 600 pld.) képest 4,9%-os csökkenést jelent. A 2004/2005 vadászati év során 41 000 gímszarvas került terítékre. A teríték csökkenése a megelőző évhez képest 4,6%. Az FVM Vadgazdálkodási és Halászati Főosztálya 2004/2005 vadászati évre, vadgazdálkodási körzetekre bontva tervezési irányszámokat (kvótákat) adott ki azért, hogy egy 5 éves időszak során a gímszarvas és a többi nagyvadfaj létszáma a körzeti vadgazdálkodási tervekben meghatározott szintre csökkenjen. A jelentett gímszarvas létszám 2005 tavaszán 74 000 példány volt, amely 5,6%-os csökkenést mutat *(Csányi et al., 2005)*.

Érdekes jelenség, hogy az erdősültség növekedésével a gímszarvas új területeken jelenik meg. Helyenként új törzsállományt alkot Bács és Szabolcs térségében. Vadbiológiai szempontból kiemelkedő jelentőségű az az alkalmazkodási forma, amelyet a síkvidéki nyílt mezőgazdasági területen mutat a gímszarvas. Bóly térségében 100-200 fős gímszarvas csapatok egész évben a mezőgazdasági területen tartózkodnak és felvették a sztyeppi növényevő nagyvad viselkedési formáját, kialakulófélben van a mezei őz mintájára az ún. mezei szarvas is.

A gímszarvas térségenként a vaddisznóval és helyenként a dámvaddal együtt komoly feszültségek forrása. Ezek a megyék jellemzően Baranya, Somogy, Vas, Veszprém, Zala. Érdekes megállapítani, hogy a vadgazdálkodás eredménye csak Veszprém és Zala esetében nem veszteséges. Jellemző az értékes trófeájú egyedek egyre fiatalabb korban történő elejtése, ami a bevétel centrikussággal összefüggő gazdálkodási kényszerre vezethető vissza. Ez értelemszerűen a korosztály viszonyok kedvezőtlen alakulásához vezet, és elfiatalodást okoz.

A dámvad létszám gazdálkodásával általában nincsen probléma, kivéve a belső somogyi és a békési térséget. A maximálisan fenntartható létszám körüli állomány megtartását a két jelentős zárttéren tartott populáció (Gyulaj és Gúth) teszi lehetővé.

A dámszarvas jelentett állománya 2004 tavaszán 20 500 példány volt, amely 1,7%-kal kisebb, mint a megelőző évi tavaszi állomány. A 2004/2005 vadászati évben 9 100 dámszarvas került terítékre, ami 8%ékal több mint az előző évi lelövés. A jelentett létszám 2005 tavaszán 21 620 példány volt (+5,1%) *(Csányi et al., 2005)*.

Az állomány minősége kiemelkedő – a 2002 év meghozta a második gúthi világrekordot – egyes szabad területeken az expanzív állományalakulás (Baranya, Tolna) reményteljes. A minimum-maximum létszámok keretében a természetvédelem igényeit sikerült kezelni.

A vaddisznó állomány növekedése – a gímszarvas mellett – okozza a legnagyobb problémát. Az elmúlt néhány évben terítéke évente 10 ezer darabbal nőtt. A korábbi évtizedekben elejtett évi 30-40 ezer darabos országos teríték 2002-

2003 vadászati évben megközelítette a 100 ezret. Ez a rohamos növekedés több tényezőre vezethető vissza. Egyfelől az országban hullámzóan megjelenő sertéspestis fokozott állomány regenerációt indított be a járvány lefutása után. Másfelől az általánossá vált befogási gyakorlat azt eredményezte, hogy a malacaitól befogás útján megfosztott vaddisznó koca újra ivarzani kezd („visszagörög") és még ugyanabban a szaporodási időszakban „sarjú" almot vet. A két hatás összeadódik *(Rácz, 2003. b.)*. A vaddisznó jelentett állománya 2004 tavaszán 77 700 példány volt, amely mintegy 8 900 darabbal kisebb (10,2%) a 2003 évi tavaszi állománynál (86 600). A 2004/2005 vadászati év során 86 770 vaddisznót ejtettek el, amely a megelőző évhez viszonyítva mintegy 5 300 darabos növekedést (6,5%) jelent. A vaddisznó lelövések az állomány növekedésének megállításához szükséges mértéket továbbra sem érik el. Az állomány csökkentéséhez tartósan a tavaszi létszám 110-160%-át elérő terítékekre lenne szükség. Tekintettel arra, hogy a vaddisznó a mezőgazdasági károk igen nagy részét okozza, ezért további létszámcsökkentése elkerülhetetlen. A jelentett vaddisznólétszám 2005 tavaszán 78 000 példány volt (+0,5%) *(Csányi et al., 2005)*.

A még mindig magas vaddisznóállomány növekedésének okait tovább indokolt vizsgálni, mivel a szakma vélekedése szerint egyéb még ismeretlen tényezők is közrejátszhatnak. Az adminisztratív korlátokat a vaddisznó vadászatában tovább kell lazítani, ami a koca tilalmi idejének megszüntetését és a lámpás vadászat engedélyhez kötésének eltörlését jelenti. (Jelenleg általános gyakorlat, hogy a vadászati hatóság a koca tilalmat feloldja és a fegyverlámpa használatot kérelemre megadja.) Általánosságban elmondható, hogy a magyarországi vaddisznó vadászatok iránt a külföldi és a hazai kereslet továbbra is jelentős.

Az őz jelentett állománya 2004 tavaszán 321 000 példány volt, amely mintegy 3 500-zal kevesebb (-1,1%), a 2003. évi tavaszi állománynál. A 2004/2005 vadászati évre 86 000 őz lelövését jelentették, ami 12%-os emelkedés a megelőző évhez viszonyítva. Továbbra sem mutat kiugró eltéréseket az őzállomány és az őzterítéke területi eloszlása. A jelentett őzlétszám 2005 tavaszán 316 000 példány volt (-1,5%) *(Csányi et al., 2005)*. A folyamatosan emelkedő teríték megerősíti, hogy korábban az őzállományt nagyon alulhasznosították.

Az őzállomány hasznosítását folyamatosan szükséges növelni úgy, hogy a terítéken belül azonos arányú legyen a bak : suta : gida aránya. Célszerű lenne a 100-150 ezer darab közötti őzterítéket eléri. A vadászatra jogosultak a tervezett őzbak mennyiségét rendszerint meglövik, azonban az őzsuta és gida aránya a terítékben elmarad. A hasznosítás emelése elsősorban a suta és gida állományra, valamint a fiatal őzbak korosztályra kell, hogy irányuljon.

Az őz károsítása erdősült területeken néhol jelentős, amely párosul a nagyvadas területek vadászatra jogosultjai részéről az őz hasznosítás elhanyagolásával. A nagyvadállomány apasztási kvótákban az őzsuta és gida állomány növekvő hasznosítását a vadászati hatóság előírta. Az őz vadászati lehetőségeinek bővítése érdekében az őz tarvad terelésben való vadászatának engedélyezésére került sor.

A muflonállomány jelenti a természetvédelem számára a legnagyobb problémát. A muflon állománya 2004 tavaszán 7 800 példány volt, amely közel 1 500 darabbal kisebb (-15,7%), mint a 2003 évi tavaszi állomány. A 2004/2005 vadászati évben 2 800 muflon került terítékre, ez 3,6%-kal kisebb a megelőző évi

lelövésnél (2 900 pld.). A muflonállomány és a teríték területi eloszlása jól mutatja a muflon főként hegyvidékekre korlátozódó előfordulását. Jelentős sűrűségben csupán néhány területen fordul elő. A jelentett muflonlétszám 2005 tavaszán 8 300 példány volt (+5,2%). A muflon kritikus természetvédelmi megítélése miatt az állomány csökkentése érdekében a jövőben is magasabb tervezési irányszámok kiadása indokolt a túlkapásoktól, szakszerűtlen kilövésektől továbbra is tartózkodni kell *(Csányi et al., 2005)*.

A muflon az északról betelepült és helyenként állandó populációt alkotó csúcsragadozók (farkas és hiúz) egyik táplálékforrását alkotja, így részben ellentmondást takar a nagyragadozó védelmi program és a muflonállomány csökkentési törekvések közötti természetvédelmi törekvés, hiszen a védett csúcsragadozó éppen sokszor a „tájjellegűnek" nyilvánított muflon létszámát apasztja *(Szabó et al., 2000)*.

A nagyvadfajok állomány- és terítékadatai alapján megállapítható, hogy az elmúlt öt évben a magasabb terítékek fokozatos állománycsökkentést indítottak el, amelyet következetesen folytatva a nagyvadállományok apasztása szabályozottan mehet végbe. Ez elsősorban helyileg meghatározott, több évre elosztott és következetesen végrehajtott apasztási programmal érhető el. Az állománycsökkenés már több megyében is jól látható, de tartós eredmény csak több éves munkával érhető el *(Rácz, 2003)*.

Az elmúlt években *egyre több vadgazdálkodó létesített vadaskerteket* a szabad területi állomány okozta problémák csökkentése, illetve a biztosabb vadászati lehetőségek és a nagyobb bevétel reményében *(Jánoska, 2003)*. A vadaskerti állományok aránya legnagyobb mértékben a muflon és a vaddisznó esetében nőtt. A dámszarvas állomány negyede-harmada hagyományosan vadaskertekben található.

AZ APRÓVADÁLLOMÁNY ALAKULÁSA

A mezei nyúl hasznosításában az élő nyúl exportálási problémák miatt nagy a bizonytalanság. Az elmúlt évhez hasonlóan az élve történő befogás elmaradása esetén a vadászattal való hasznosítás növekszik. A nyúl vadászattal történő hasznosításában a hazai bérvadászok is egyre inkább megjelennek.

A mezei nyúl állománya 2004 tavaszán 535 000 példány volt, amely mintegy 95 000 darabbal kevesebb volt a 2003. évi tavaszi állománynál (631 000 pld.). A 2004/2005 vadászati év során 104 000 mezei nyúl került terítékre, ami mellett a befogás 28 000 példányt tett ki. Az élő nyúl befogása az előző idényhez képest közel 30%-kal emelkedett. A mezei nyúl hasznosítása (133 000 pld.) összességében 6,6%-kal nőtt. Nőtt a befogás aránya és csökkent a lelövés részesedése (82,3% 78,6/). A 2005 tavaszi jelentett nyúllétszám (521 000 pld.) 2,7%-kal kisebb a 2004 évinél (535 000 pld.) *(Csányi et al., 2005)*.

A természetes fácánállomány általában gyenge, egyes csapadékosabb, illetve jobb vízjárású területeken közepes. A fácán becsült állománya 2004 tavaszán 691 000 példány volt, amely mintegy 190 000-rel kisebb a 2003 évi tavaszi állománynál (881 000 pld.). A kibocsátás mennyisége a megelőző évinél mintegy 40 ezer fácánnal volt kevesebb (650 ezer pld.). A fácánhasznosítás 453 000 példány volt, ami a megelőző évinél 56 ezerrel több (14,1%) *(Csányi et al., 2005)*.

Az apróvadas vadásztársaságok nehéz pénzügyi helyzete a fácántenyésztésben is valamelyest visszaesést jelez, például Békés megyében 12%-kal kevesebb fácánt helyeztek ki a vadászatra jogosultak. A legjobb fácános területek a

nyúlhoz hasonlóan a síkvidéki, mezőgazdasági területeken helyezkednek el. A fácán előfordulása és vadgazdálkodási jelentősége a hegyvidéki és erdősült területeken elenyészővé vált, több nagyvadas megyében nincs fácán teríték vagy csak minimális nagyságú. A fácán jelentett létszáma 2005 tavaszán 740 000 példány volt (+6,7%).

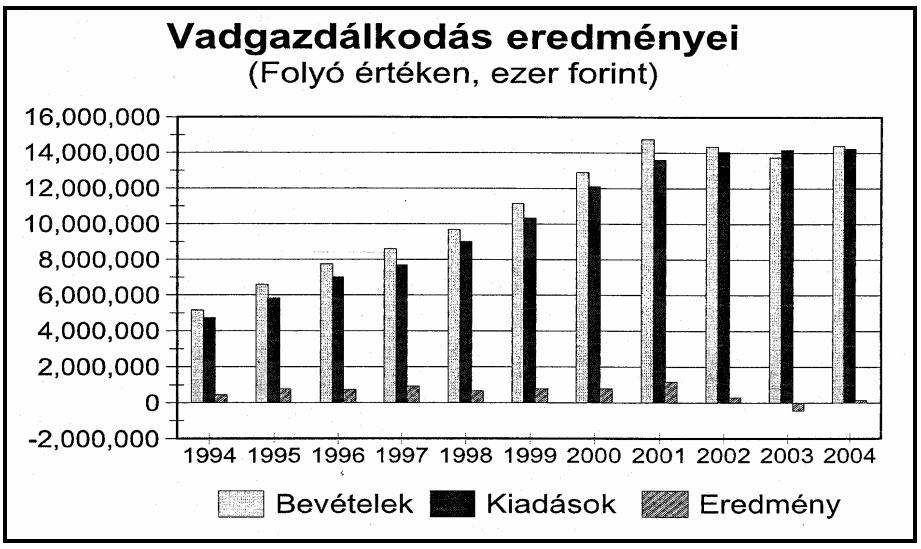
A fogoly jelentett állománya 2004 tavaszán 40 005 példány volt, amely mintegy 11 000 darabbal kevesebb a 2003. évi tavaszi állománynál (52 000 pld.). A fogoly létszáma mélypontra került. A fogoly kibocsátáshoz kötött terítéke 2004-ben 2 900 példány volt. A jelentett fogolylétszám 2005 tavaszán 40 967 példány volt, ami közel 1 000 db körüli növekedés (2,4%) *(Csányi et al., 2005).*

A 2003/2004 vadászati évben a három hagyományosan legfontosabb apróvad helyzete érdemben nem javult. A változások valószínűleg véletlenszerűek és tartós változást nem jeleznek. Az állományok helyzetének javítására élőhelyi beavatkozásokra lenne szükség, valamint az apróvadfajokat károsító ragadozók, és fészekrablók kezelésére a jogszabályoknak megfelelő megoldásokat kell találni, mivel ezek terítéke nem növekszik, hanem csökken.

A VADGAZDÁLKODÁS EREDMÉNYESSÉGE

A vadgazdálkodás pénzügyi-gazdálkodási helyzete a 2003/2004. évi romlás után a 2004/2005 vadászati évben javult és az ágazat országos mérlege nyereségessé vált. Folyó értéken a vadgazdálkodás összesített bevétele nőtt (13 740 millióról 14 403 millióra; +4,8%), ezzel párhuzamosan, de kisebb mértékben a költségei is nőttek (14 159 millió Ft, 14 256 millió Ft; +0,7%).

1. ábra

Az ágazat bevételeinek és kiadásainak 2003/2004 és 2004/2005 vadászati évek között a bevételi oldalon csökkenés következett be a külföldi bérlelövésből (148 millió Ft, -2,7%), külföldi szolgáltatásból (72 millió Ft, -13,3%) és a belföldi szolgáltatásból (64 millió Ft, -13,2%) származó bevételekben. A bevé-

tel emelkedése figyelhető meg a belföldi bérlelövés (390 millió Ft, 23,1%), a lőtt vadból származó bevétel (239 millió Ft, -12,3%) és az egyéb bevételek (210 millió Ft, 8,5%) esetében. Az élő vadból származó bevételek és a pályázati támogatások is emelkedtek. Ezek jól ellensúlyozták bevételi veszteségeket.

A kiadások között 169 millió Ft-tal nőttek a munkabér költségei és 92 millióval a vadgazdálkodási kiadások. Az egyéb kiadások összege 127 millió Ft-tal, a térített mezőgazdasági károk összege 24 millió Ft-tal, az erdei károk költségei 12 millió Ft-tal csökkentek.

Az ágazat a 2004/2005 vadászati évet 146 millió Ft nyereséggel zárta. Ennek fő okaként a meghatározó bevételi tételek növekedése jelölhető meg.

A veszteséges vadgazdálkodási egységek száma országosan csökkent és amíg a 2003/2004 vadászati évben több vadgazdálkodási egység mérlege volt negatív, addig 2004/2005 vadászati évben a megyék jelentős részében ez az arány megfordult. Fejér, Heves, Vas és Zala megye kivételével minden megyében növekedett a pozitív egyenleg vadgazdálkodási egységek száma és csak Zala, illetve Bács-Kiskun megye területén található több negatív egyenleg gazdálkodó a pozitív mérleggel zárók rovására *(Csányi et al., 2005)*.

A VADÁSZATRA JOGOSULTAK GAZDÁLKODÁSI HELYZETE

A vadászatra jogosultak közül a vadásztársasági szektor került nehezebb helyzetbe. A vadásztársasági egyesületi formát elavultnak alkalmazkodóképességét, pedig nehézkesnek tartják. Gyakori a konfliktus helyzet a vadászatból kirekesztett földtulajdonosokkal szemben. A vadgazdálkodási ráfordítások csökkennek. A vadásztársasági szektorban a hivatásos vadászok eszköz- és egyéb felszerelés ellátottsága romlik, a folyóáron számított munkabér stagnál. A vadásztársaságok tartalékaikat felélték, és tagfelvétel útján próbálnak többletbevételhez jutni. A tagfelvétel díjai emelkednek, és csak kevesebb helyen emelik a vadásztársasági tagdíjakat. Ezzel együtt a vadásztársasági szektorban kezdik felismerni, hogy a tagságnak nagyobb anyagi áldozatot kell hoznia a vadásztársaság és a vadászterület fenntartása érdekében. A 2000-es évhez hasonlóan több megye vadgazdálkodási eredménye fordult át negatívba. Ezek a nagyvadas megyék közül Baranya, Somogy és Vas, az apróvadas megyék közül Békés, Csongrád és Szolnok.

A vadászatra jogosultak által a vadkár térítési igényekkel szemben tanúsított elzárkózó magatartás és az elhúzódó késedelmes bérleti díj fizetés a földtulajdonosok részéről a vadászok iránti ellenszenvet növeli. A mezőgazdasági vadkár, folyó áron további növekedést mutat, azonban reálértéken számítva az 1990-es évek elejéhez képest csak enyhe emelkedés tapasztalható. A vadkár érzékenység, valamint az ezzel együtt járó szankciók – az erdő állapotának tartós veszélyeztetése okán kiszabott erdővédelmi bírságok – növekednek.

A vadhúságazat hosszabb ideje válságát éli, noha a nemzetközi piacon a magyar vadhús tartósan versenyképes lehet *(Nagy, 2003)*. A vadhús árak továbbra is alacsony szinten vannak. Mérlegelendő, hogy a lőtt vad helyi értékesítésének lehetőségét az Európai Unióban elfogadott módon lehetővé kellene tenni, ezzel a belföldi vadhúsfogyasztás növelhető. A vadhús vizsgálatáról és forgalomba hozataláról szóló 9/2002. sz. FVM rendelet az apróvad terítékről történő értékesítését lehetővé teszi.

Új jelenség a *vadászatszervezőknél* kialakult gyakorlat, hogy *a bérvadászati piacon* kialakult túlkínálat miatt a kereskedők a meglévő jutalékon felül, további

árengedmények fejében szerveznek vendéget a vadászterületekre. Általános vélemény, hogy a bérvadásztatási árak tovább nem emelhetők, csak a minőségi szolgáltatás növelésével. A gazdasági kényszer okozza azt is, hogy az értékes trófeás vadat idő előtt lelövetik.

A VADÁSZOK SZÁMA

Az EU-ban mintegy 6,5-7 millió fő hódol a vadászat szenvedélyének, de ezen országok közötti számszerű megoszlása nagy különbségeket mutat. Ausztriában a vadászok aránya 1,4%, és egy vadászra 71 nem vadász jut. Németországban 0,47% a vadászok aránya, 214 fő nem vadász jut egy vadászra. A skandináv országokban a vadászok aránya magas. Dánia 3,25%, Finnország 5,79%, Svédország 3,37%, Norvégia 9,3%. Norvégiában minden tizedik ember vadászik. Sokan vadásznak Írországban, Franciaországban, Görögországban, Portugáliában, Spanyolországban, de Olaszországban is. Arányuk az 1,4%-tól a 3%-ot meghaladó érték között mozog. *Hazánkban ezer lakosra mintegy 0,5 vadász jut (0,49%), az Európai Unió vadász átlaga 22 fő, ezer lakosra vetítve.* Nincsen tehát sok vadász Magyarországon, adottságainkhoz képest, a vadászok létszámát akár kétszeresére lehetne növelni. A volt szocialista országok közül Bulgáriában, Csehországban, Észtországban, Horvátországban, Szlovákiában, Szlovéniában a vadászok aránya az 1%, vagy azt meghaladó arány körül mozog. Egyedül Lengyelországban 0,26% a vadászok aránya *(Csányi, 2003).*

A vadászat kérdéseiben az EU tagországokban nincsen érdemi igény a vadászati rendszerek egységesítésére. A vadászat a nemzeti jogalkotás keretén belül hatékonyabban és társadalmilag elfogadhatóbban irányítható, mint az Unió szintjén.

A vadgazdálkodást és a vadászatot csaknem valamennyi tagállamban önálló törvény vagy törvények szabályozzák, esetenként a terület részkérdéseit több specifikus jogszabály is. Az EU tagállamok törvényei a nemzeti sajátosságokon alapulnak, és ezeknek megfelelően szabályozzák a vadgazdálkodást és a vadászatot. A vadgazdálkodás és a vidék kérdéseinek szabályozása több országban is összekapcsolódik (Franciaország, Egyesült Királyság). A vad az EU tagállamok többségében az uratlan jószág (res nullius) és a vadászati jog általában a föld tulajdonjogához kapcsolódik. Állami tulajdonként csak a mediterrán országokban (Görögország, Portugália és Olaszország) kezelik a vadat. A vad Magyarországon is az állam tulajdonában van.

A földbirtokosok kis hányada hasznosítja a vadászati jogokat saját maga, a nagy többség azt bérbe adja. Így a vadgazdálkodással járó felelősséget a vadászokra hárítják, és maguk csupán a bérletből jutnak bevételhez.

A nyugat-európai vadászati rendszerek fő szakmai problémájának vadgazdálkodási és természetvédelmi szempontból is azt tartják, hogy a kis vadászterületeken, ökológiai alapokon álló vadgazdálkodást nem, vagy csak a kis egységek valamilyen módon való összefogásával lehet folytatni. Ez az oka, hogy a hagyományosan kötelező vadászati tervezést folytató országok mellett (Németország, Ausztria) több országban vadászati tervezési és ellenőrzési rendszert alakítottak ki: Franciaország, Belgium, Luxemburg, Finnország, Svédország, Hollandia. Magyarországon a vadászterületek átlagos nagysága meghaladja a 7 000 ha-t, s ez a méret a jövőben is megfelelő vadgazdálkodási lehetőségeket biztosít.

A VADGAZDÁLKODÁS HATÓSÁGI IRÁNYÍTÁSA

A vadgazdálkodás és vadászat felső szintű irányítása csaknem valamennyi európai államban a mezőgazdasági vagy a környezetvédelmi tárca feladatai közé tartozik. Magyarországon a vadászat irányítása a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumhoz és területi szerveihez tartozik. A nagyobb területű államokban általában a regionális irányítás szerepe a meghatározó (Németország, Olaszország, Spanyolország). Az EU tagállamaiban minden állampolgár jogosult vadászni – így Magyarországon is –, ha az ehhez szükséges feltételeket teljesítette. A vadászat gyakorlását a legtöbbször szigorú feltételekhez kötik (életkor, vadászvizsga, felelősségbiztosítás). Ez a magyarországi gyakorlat is.

Minden tagállamban fegyvertartási engedély szükséges a vadászfegyverek tartásához. Az 1993-ban érvénybe lépett 91/477/EEC Tanácsi Irányelv a lőfegyverek megszerzéséről és birtoklásáról a Közösségen belül a fegyverek vásárlásának és tartásának szabályozásában jelentős harmonizációt eredményezett. Ez alapján került bevezetésre az ún. „Fegyverútlevél". Valamennyi országban a vadászengedély beszerzése és évenkénti megújítása szükséges a vadászat gyakorlásához (legalább az engedélyt helyettesítő bélyeg megvásárlása formájában).

A vadászok megfelelő elméleti és gyakorlati ismereteinek biztosításában fontos szerepe van a vadászvizsgáknak, és ezen keresztül a vadászati oktatásnak is. Magyarországon a vadászati-vadgazdálkodási oktatás magas színvonalú, a tanfolyami szinttől, a szakmunkásképzésen, a középfokú szakképzésen át a felsőfokú képzésig terjed *(Faragó et al., 2002).*

A VADÁSZAT MEGÍTÉLÉSE

Az Európai Tanács Parlamenti Közgyűlésének határozata kimondja, hogy a vadászatnak természetvédelmi szerepe is lehet, és helyenként gazdasági jelentőségű. A vadászat hozzájárulhat a fajok közti megfelelő egyensúly kialakításához, egyes fajok túlnépesedésének megelőzéséhez, amivel a leromlást, a betegségek terjedését és a növényzet károsítását is meg lehet előzni. A tagországok kormányainak javasolják:

- tegyenek intézkedéseket, hogy a vadászok jobban képzettek és informáltak legyenek;
- agrárpolitikáikat – különösen, hogy a mezőgazdasági túltermelésre – úgy orientálják, hogy az a vad, növény- és állatvilág számára jobb életfeltételeket biztosítson (sövények, tavak, erdőfoltok létesítése), ezáltal egyes térségekben a gazdálkodók számára több bevétel származhat a vadászatból és a turizmusból;
- segítsék elő a vadászok, gazdálkodók, erdészek, természetjárók és környezetvédők közti párbeszédet, és használják ki az együttműködésükből származó előnyöket;
- járuljanak hozzá ahhoz, hogy a közvélemény jobban megértse a vadászat alapvető szerepét és egyes vidéki térségek gazdaságában betöltött fontos szerepét.

Az EU-ban elfogadott a fenntartható vadászat elve, amely egyúttal a vidéki életforma velejárója, munkahelyteremtő és megélhetési lehetőséget nyújt a vidéken élők számára. A vadgazdálkodás egyben hagyományőrző és gazdasági tevékenység is.

Az Európa Parlament ún. Intergroup „Fieldsports, Fishing & Conservation" csoportjának 2003. évi határozata hangsúlyozza, hogy a fenntartható hasznosítás politikájában a vadászat az ökoturizmus elfogadott formája. A nemzetközi vadászati tevékenységgel összefüggésben ki kell dolgozni a „Megfelelős Szabályozás" kódexét, amely a jogi, biológiai és társadalmi normákat tartalmazza.

A kiadott dokumentációban szerepel továbbá az Európa Tanács 882/1987. számú határozata „A vadászat jelentősége az európai vidéki térségekben" címmel. A határozat V. pontja leszögezi: „Meggyőződésünk, hogy a konzervációs

jellegű vadászat – amellett, hogy általában a gazdaság, valamint vidéki térségek számára gazdasági jelentőségű – nagymértékben hozzájárul a természetvédelemhez azáltal, hogy megfelelő egyensúlyt teremt egyes fajok között, és bizonyos fajok túlszaporodásának megakadályozásával megelőzi a járványokat, az éhezést és a vegetációban keletkező károkat". Az Egyesült Királyságban működő Game Conservancy kimutatta, hogy a vadgazdálkodási szempontból jól kezelt terület biológiai sokfélesége nagyobb. Bizonyíthatóan 20 feletti védett madárfaj túlélési sikere növekedett a vadgazdálkodási beavatkozások következtében.

A VADÁSZAT HAZAI LEHETŐSÉGEI AZ UNIÓS CSATLAKOZÁS UTÁN

Az Európai Unióhoz történt csatlakozáskor végrehajtott *jogharmonizációs feladatok* között az agrártörvények csomagjában a vadászati törvény is módosításra került (2003. évi CXIII. Tv.). Ezek a módosítások az Európai Uniós alapelvekkel történő összhangba hozást szolgálták, mint például az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés megszüntetése. Ezért a vadászati törvényben a vadászjegy és a vadászati engedély váltásának állampolgársági feltételeit törölték. A vadászjegy váltásának feltételeit a vadászvizsga megszerzése különbözteti meg a vadászati engedély kiváltásának feltételeitől. Ugyancsak módosítani kellett a haszonbérlők körében a kizárólagos belföldi tulajdon meglétét a mező- és erdőgazdasági tevékenységet végző gazdasági társaságok tekintetében. Ez a kitétel az Európai Unió versenysemlegességet deklaráló alapelvével lenne ellentétes, ezért a törvényből kiiktatásra kerül.

A hazai vadgazdálkodás helyzetét áttekintve megállapíthatjuk, hogy *a vadászterületek középtávon jó részt változatlanul maradnak.* A vadászatra jogosultak köre (mintegy 1160) 2007-ig – az az üzemtervi ciklus végéig – lényegesen nem módosul. Az üzemtervi időszak végéhez közeledve azonban várható a földtulajdonosi közösségek aktivitása. Ez különösen azokban a térségekben lehet jelentős, ahol a jelenlegi rendszerben feszültségek, illetve működési zavarok vannak, elsősorban a bérleti díj meg nem fizetése, valamint a vadkárok rendezetlensége miatt. Ahol a vadászatra jogosultak nem működnek megfelelően együtt a földtulajdonosokkal, ott várhatóan lesznek kezdeményezések a vadászatra jogosult megváltoztatására, illetve a területhatárok módosítására. Ez a probléma, elsősorban a nagyvadas területekre jellemző.

Az Európai Uniós tagságunk a vadgazdálkodás számára *kedvező adminisztrációs természetű egyszerűsítéseket eredményez.* Meg kell említeni az ún. európai fegyverkísérő igazolványt, amellyel az EU-n belül a vadászfegyverek egyszerűen, szabadon szállíthatók a tagállamok között. A tagállamok saját rendszerükben a vadász lőfegyverek mozgását követendő regisztrációs szabályozást működtetnek. A jelenlegi fegyvertörvényben a Magyarországon vadászni szándékozó Európai Unión belülről érkező külföldi állampolgárnak valamilyen egyszerűsített regisztrációs kötelezettségnek kell megfelelnie.

A Közösségi alapelvek között a termékek szabad áramlása is a vadgazdálkodási termékek egyszerűsített EU-n belüli értékesítését teszik lehetővé. A saját termék az EU-n belül közvetlenül értékesíthető, amely a vadgazdálkodási termékekre és szolgáltatásokra is igaz.

Az EU az integrált szervezetet és programot preferálja. A vadgazdálkodóknak földhasználókká kell válniuk, hogy regisztrálják őket. A saját földtulajdon mellett a tartós bérlemény, valamint a Nemzeti Földalaptól bérelt terület is felhasználható erre a célra.

A térségfejlesztés, valamint a turizmus fejlesztése nagy lehetőséget kínál az erdőgazdaságok, vadásztársaságok, mezőgazdasági művelők, valamint turistabázisok integrálódásával. Cél a vadgazdálkodás tőkehiányának felszámolása, vadkeres-kedelemben a marketingtevékenység élénkítése.

A felszabaduló mezőgazdasági területek egy részén (700 000 ha) új erdők telepítésére kerül sor. Így az erdők részaránya 20%-ról 27%-ra növekszik. A termőföldek – elsősorban a nem gazdaságosan művelhető területeken – termelésből kikerülnek, illetve támogatni fogják a rövidebb (1-2 éves) és a hosszabb távú parlag- vagy ugar-gazdálkodást. Várható, hogy a gazdaságosan nem művelhető területeken támogatják az erdők telepítését, és várhatóan ezeken a területeken versenyképes gazdálkodási formát jelentenek majd *a vadgazdálkodási célú zártkertek és szarvas farmok.* A vadgazdálkodásban várható pozitív hatások a következők lehetnek

– a vadgazdálkodásban hasznosítható földterületek növekedése;
– kedvezőbb környezeti feltételrendszer;
– a különösen kedvező társulások összekapcsolása (zöld folyosók) révén a vadállomány számára fontos mozaikos térstruktúra kialakulása;
– egyes fajok állományának és/vagy elterjedési területének növekedése;
– a hosszú távon fenntartható hasznosítható vadmennyiség növekedése.

Az apróvadfajok szempontjából különösen kedvező lehet az ugargazdálkodás. Az ugaroltatás támogatását összekötik az általános környezetvédelmi koncepcióval és a mezei élőhelyek javításával is *(Faragó, 1995; Faragó, 1997).*

A zöldfolyosó rendszer is a vad védelmét szolgálja. Ez a dinamikus stratégia, a migrációs vonal – élettér – faj védelmén alapul *(Horváth, 1992 in: Faragó, 1995).*

Külön figyelmet fordítanak a környezetvédelmi támogatásokra, ezen belül a Környezetileg Érzékeny Területek (E.S.A.) kialakítására. Ennek keretében alapvető cél a természetes élőhelyek védelmével összhangban álló, a gazdálkodók bevételeinek megőrzését segítő mezőgazdasági gyakorlat bevezetése vagy fenntartása *(Tölgyesi 1991 in: Faragó, 1993).*

A NATURA 2000 program keretében 9,5%-ról 20%-ra nő a védett területek nagysága. A Tisza térségében 12 árapasztó tároló létesül 100 000 ha-on. A vadgazdálkodás fejlesztésénél kívánatos, hogy 200 000 ha területen a vadgazdálkodás, mint elsődleges tevékenység kapna lehetőséget *(Demeter, 2002; Lovászi, 2002).*

FEJLESZTÉSI CÉLOK A VADGAZDÁLKODÁSBAN

A vadgazdálkodás fejlesztése, a vadászható állatfajok és élőhelyének védelme érdekében az alábbiakat célszerű figyelembe venni:

– A vadgazdálkodás feltételeit úgy célszerű meghatározni, hogy az adott ökológiai egységben élő vadászható állatfajok egymásra és a környezetükre csak olyan mértékű nyomást fejtsenek ki, amelynél még biztosítható fennmaradásuk.
– Optimalizálni indokolt a mesterséges tenyésztés eredményeként a vadászterületre telepítendő szárnyasvad mennyisége. Az apróvad gazdálkodás alapját a természetes populációk kell, hogy képezzék.
– A vadászati idények továbbra is úgy kerüljenek megállapításra, hogy a vadászat ne veszélyeztesse az érintett populáció hosszú távú fennmaradását. Ide tartozik a védett vizes, illetve egyes Ramsari területeken a vízivad fenntartható vadászatának meghatározott feltételek szerinti (pl. a vadászat módjának, idejének, gyakoriságának stb. megállapításával való) engedélyezése.

– A természetszerű vadgazdálkodás további segítése szükséges az élőhelyi feltételek javításával.

– A magyar vadgazdálkodás a vidék ökológiai-gazdasági rendszerébe illeszkedjen, az ökológiai adottságok természetszerű hasznosítását biztosítsa, továbbá járuljon hozzá a vidék gazdasági vonzerejének javításához.

A vadgazdálkodás továbbfejlesztéséhez szükséges eszközrendszerek között kiemelt helyet foglalnak el a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által rendeleti szinten meghatározott a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése céljából kiírt programok (150/2004. FVM rendelet) *(Rácz – Hajas, 2005).*

A vadgazdálkodást segítő agrár-környezetgazdálkodási célprogramok a következők:

– Szántóföldi agrár-környezetgazdálkodási célprogram csoport.

– Gyepgazdálkodási célprogram csoport.

– Vizes élőhelyekhez kapcsolódó célprogram csoport.

– Kiegészítő agrár-környezetgazdálkodási célprogram csoport.

A támogatások forrásai 2004-2006 80% EU, 20% nemzeti forrásból mintegy évenkénti 44 milliárd Ft-ot jelent.

Kiemelhető még, mint a vadgazdálkodást segítő támogatás a mezőgazdasági területek erdősítése megnevezésű 132/2004. FVM rendelet is. Az általános erdősítési célok mellett az erdőtelepítésekkel együtt a vad élőhelyének minőségi és mennyiségi fejlesztése is végbe megy.

„A vadászható állatfajok természetes állománya és azok élőhelye megőrzésének, védelmének támogatása" megnevezésű FVM program általános célja, a vadászható állatfajok természetes állományának és azok élőhelyének megőrzését, védelmét, fejlesztését szolgáló tartamos hatású, természetközeli vadgazdálkodási beavatkozások elősegítése. A vadföldgazdálkodásban, az élőhely-fejlesztésben a vegyszer használat nélküli művelésre tervezett földterületre lehet támogatást igényelni. Ez vadászterületenként 5 millió Ft-ig 50% saját forrás biztosítása mellet vehető, vagy pályázható meg.

„Az agrár-környezetgazdálkodási – kiegészítő agrár-környezetgazdálkodási célprogram" csoporton belül az erózió által veszélyeztetett, illetve füves területek védelmében a kötelezően kialakítandó füves mezsgyék, valamint a parcella széli gyepsávok, továbbá a május 1-je utánra tolt kaszálások és a kemikália nélküli gazdálkodás ugyancsak közvetlenül kedvezően hat az apróvadállományra.

Reméljük, hogy az Európai Unióhoz történt csatlakozás a vadászati tevékenység területén is előnyökkel jár a továbbiakban:

– Végbe megy és befejeződik az ágazat szerkezetváltása, tulajdonosi és piacgazdaságra történő átállása azokban a szegmensekben is, ahol ez még nem történt meg.

– Kialakul egy olyan elfogadható vadlétszám, amely a térség gazdálkodásába illeszthető, mérséklődik az erdei és mezőgazdasági vadkár.

– Kedvezőbb és eredményesebb lesz az EU csatlakozás következtében a hazai vadgazdálkodás, vadászati termékeinek és szolgáltatásainak értékesítése, szervezettsége a kiépülő új kapcsolatrendszer következtében.

– Egyszerűsödik a vadgazdálkodási termékek, eszközök és személyek Európai Unión belüli mozgása.

– A vadhús vonatkozásában megszűnik az Európai Unió velünk szembeni protekcionista magatartása és az intézkedések, mint európai uniós tagot minket is védenek.

Ugyancsak remélni lehet, hogy Európában a vadászati érdekképviselet eredményesebb lesz, amely természetesen nagymértékben a vadászok összetartásától

függ. A vadászati kultúra történelmileg országonként kialakult sokfélesége, valamint az élővilág biológiai változatossága csak akkor maradhat meg, ha az alapvető szabályok lehetővé teszik, illetve elősegítik a vadon élő állatvilág és a természeti értékek ésszerű, következetes és fenntartható hasznosítását *(Zoltán – Köller, 2003).*

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Csányi S. – Heltai M. (1999): A vadgazdálkodás magyarországi helyzete és fejlesztésének lehetőségei az EU csatlakozás során. 75. sz. Magyarország az ezredfordulón. MTA Stratégiai Kutatások, Zöld Belépő, Budapest, 51. p. – (2) Csányi S. – Heltay I. – Nagy I. – Palotás G. – Pintér I. Szabó Z. Szenek Z. (1999): Nemzeti biodiverzitás stratégia és akcióprogram. (NBSAP) Vadgazdálkodás és vadászat részanyag. GATE Gödöllő, 16. p. – (3) Csányi S. (szerk.) (2003): A vadgazdálkodás és a vadászat az Európai Unióban. SZIE Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszék, Gödöllő. 18. p. – (4) Csányi S. – Lehoczki R. – Sonkoly K. (2005): Vadgazdálkodási Adattár, 2004-2005 vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő. 64. p. Demeter A. (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. ÖKO Rt. Budapest. 159. p. – (5) Fábián Gy. (2001): Vadászat és vadgazdálkodás marketingje. In: Agromarketing-fórum, Budapest. AMC Agrármarketing Centrum. 51-58. pp. – (6) Fábián Gy. – Szűcs I. – Kelemen J. – Rácz Fodor G. (2004): A vadgazdálkodásnak, mint alternatív földhasználatnak szerepe és lehetősége a vidékfejlesztésben. In: Nemzetközi Agronómiai Napok (előadások összefoglaló), Gyöngyös (2004. március 25-26.) 93. pp. – (7) Faragó S. (1997): Élőhelyfejlesztés az apróvad-gazdálkodásban (A fenntartható apróvad-gazdálkodás környezeti alapjai) Mezőgazda Kiadó, Budapest. 356. p. – (8) Faragó S. (1995): Vadon élő állatfajok fennmaradásának lehetőségei mezőgazdasági környezetben Magyarországon. WWF-füzetek 4., Világ Természetvédelmi alap Magyarországi képviselete, Budapest. 24. p. – (9) Faragó S. – Csányi S. – Heltay I. – Kőhalmy T. (2002): A vadászati – vadgazdálkodási oktatás helyzete Magyarországon. Vadbiológia, 9/128-147. pp. – (10) Jánoska F. (2004): Vaddisznós kertek hazai tapasztalatai, perspektívái. A vadgazdálkodás időszerű kérdései 3. Vaddisznó, 34-42. pp. – (11) Lovászi P. (szerk.) (2002): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest. 140. p. – (12) Nagy E. (2004): Vaddisznó-gazdálkodásunk időszerű kérdései. A vadgazdálkodás időszerű kérdései 3. Vaddisznó 6-13. pp. – (13) Pacs I. (2003): A vadgazdálkodási ágazat jelenlegi hazai helyzete és várható lehetőségei az EU csatlakozás után. Őstermelő, 2003. december – január, 93-94. pp. – (14) Rácz Fodor G. (2003.a.): Magyarország vadgazdálkodásának értékelése az Európai Unióhoz történő csatlakozás tükrében. (FVM nem publikált előadásanyag) 17. p. – (15) Rácz Fodor G. (2003.b.): Tájékoztató jelentés (FVM kézirat). 11. pp. – (16) Rácz Fodor G. – Hajas P. (2005): Fogoly védelmi terv. Országos fogoly-repatriációs program (előadás) Bácsbokod, 2005. nov. 11. – (17) Szabó Á. – Szemethy L. – Firmánszky G. – Heltai M. (2000): A vadgazdálkodás időszerű tudományos kérdései. (VITáK) 1/62-72. pp. – (18) Zoltán A. – Köller J. (2003): Az Európai Unió bővítése együtt jár-e a vadászat további korlátozásával? Nimród, 8/4-5. pp.